

N:o 21.

Ank. till Riksd. kansli den 27 april 1894, kl. 4 e. m.

Betänkande, angående hvitbetssockertillverkningsafgiften.

I en inom Första Kammaren väckt och till bevillningsutskottet hänvisad motion, n:o 23, innefattande förslag om förhöjning af tullen å kaffe och kaffesurrogat samt nedsättning af tullen å socker — angående hvilket förslag utskottet afgifver särskildt betänkande — har motionären, herr C. Fr. Wærn, bland annat, fäst uppmärksamheten på den förlust, som förorsakats och förorsakades statsverket af gällande bestämmelser angående beskattningen af sockerförbrukningen här i landet. Efter att i berörda hänseende hafva erinrat om, hurusom »komiterade för beskattning af hvitbetssockertillverkningen beräknat statsverkets minskade inkomst å afverkningsåret:

1887—88 till.....	Kronor	1,556,058: —
1888—89 „	„	1,481,293: —
1889—90 „	„	2,472,421: —
1890—91 „	„	3,343,708: —
och 1891—92 till	„	3,590,515: —

med något afdrag för skilnaden mellan infördt och tillverkad sockers renhet», fortsätter motionären:

»Vid denna förlust kommer det dock ingalunda att stanna. Komiterade beräkna, att endast i Malmöhus län kan tillverkas 63,900 ton socker eller mer än Sveriges nuvarande årliga behof, men äfven i andra delar af Skåne, i Halland och på Gotland kunna betor med fördel odlas och sockertillverkning uppstå. Komiterade ansågo visserligen, att den af dem föreslagna och derefter af Riksdagen beslutade förhöjningen

af utbytesberäkningen skulle undanskjuta anläggandet af nya fabriker, men motsatsen har inträffat. Ifvern att anlägga nya fabriker har aldrig förut varit så liflig, och man hörde under den förflutna hösten ständigt nya sådana omtalas. Med säkerhet uppgifves tillkomsten af nya fabriker vid Svedala, Köpinge och Kristianstad. För anläggning af en dylik fabrik på Gotland är bolag bildadt, och det säges, att den stora spritfabriken vid Karlshamn skall förändras till hvitbetssockerfabrik. Man vet också, att de äldre fabrikerne komma att betydligt öka sina tillverkningar, och då alla dessa tillrustningar till utveckling af en storartad sockerindustri skett redan innan ännu det år förgått, under hvilket den nya beskattningslagen blifvit antagen, kan man ej undgå att anse dess bestämmelser så gynsamma för utsträckt betodling och derpå grundade fabriksanläggningar, att, hvarhelst naturliga förhållanden medgifva dem, der komma de ock att göras, ända till dess att utsigterna att med fördel kunna afsätta produkterna upphöra. Men när detta kommer att ske, är icke lätt att beräkna, och säkert blir det för dem, hvilka få skäl att frukta en skadlig öfverproduktion, ännu svårare att om dess menliga inverkan öfvertyga dem, som vilja anlägga nya fabriker och vare sig i god tillgång på betor, lätta kommunikationer, billigt bränsle eller andra förhållanden tro sig godt kunna bestå i konkurrens. Uppstår till följd af allt för många fabrikers tillkomst det förhållande, att produkterna icke längre kunna med vinst afsättas, så måste de säljas till underpris, och enär orsaken dertill i så fall icke varit tillfälliga ogynsamma konjunkturen, utan verklig öfverproduktion, så kommer förlusten icke att inskränkas till ett eller annat års beräknade vinst, utan fortgår till dess att öfverproduktionen upphör; det vill säga till dess att några fabriker med förlust af det på dem använda kapitalet nedläggas, och de öfriga, likasom de till betodling brukade egendomarne, förlorat större eller mindre del af sitt förutvarande värde. Med andra ord, en kris måste inträffa alldeles så, som af samma anledning skett i flera andra länder, der hvitbetssockerindustrien hastigt uppblomstrat.

Det torde åligga statsmagtarna att taga dessa förhållanden i betraktande och att om möjligt förebygga de olyckor som hota.

Så snart produktionen öfverstiger det inhemska behovet, måste afsättning för öfverskottet sökas i utlandet, men då försäljning der efter erläggande af en skatt, uppgående till nära eller fulla hälften af värdet, icke kan ske utan stor förlust, är tydligt, att restitution af skatten skall begäras, såsom ock af förenämnda komiterade blifvit antydt.

Skall Riksdagen bevilja sådan restitution? Och kan man deraf vänta förebyggande af öfverproduktionens olägenheter?

För bifall till restitutionen talar:

att skatten på en vara, som utföres, upphör att vara en konsumtionsskatt på skattskyldige inom landet och blir en produktionsskatt på en särskild klass af industriidkare;

att vägran skulle hindra uppkomsten af en ny exportindustri;

att bränvinstillverkningskatt vid utförelse restitueras.

Emot beviljandet eller emot förhoppningarna på dess gagn förekommer:

att den industri, som skulle grundas på utförelse af socker, svårigen kan i och för sig blifva lönande (Vinst på försäljning i utlandet kan endast i det fall erhållas, att de svenska fabrikanterna skulle kunna tillverka råsockret till lägre kostnad än det pris, som därför i utlandet kan erhållas, men de af komiterade å pag. 60 af deras betänkande uppgifna pris i Sverige 1891 äro i medeltal för trenne fabriker kronor 46: 52 eller närmast dubbelt emot det i bil. 5 angifna priset på tyskt råsocker samma år, i medeltal kronor 24: 60 pr 100 kilogram. Om liknande förhållanden fortfara, kunna de svenska fabrikanterna ej erhålla vinst på försäljning i utlandet under annan förutsättning, än att vinsten på försäljning i Sverige är så hög, att den betäcker icke blott skilnaden mellan dessa tal och derjemte kostnaden att föra det svenska sockret i den utländska marknaden, utan derutöfver medgifver ett lönande öfverskott, hvilket förefaller omöjligt, i synnerhet om man dermed jemför de af sakkunnige, pag. 65 af det nämnda betänkandet, uppgifna tillverkningskostnaderna. Om orsakerna till billigare kostnader i Tyskland säga komiterade, att de tyska framför de svenska tillverkarne njuta förmånen af lägre anläggningkostnad, billigare och dock sockerrikare betor samt sannolikt äfven billigare pris på kol m. m. och lägre arbetslöner);

att med nuvarande beskattningssätt restitution skulle medföra en ganska betydande premiering, hvilken skulle på särskilda fabriker blifva mycket ojemn och för statsverket innebära betydande förluster (Om restitution beviljas innan beskattningssättet förändrats, så skulle den med nu gällande bestämmelser blifva 1 à 2 öre högre pr kilogram för socker, tillverkad vid äldre, än för sådant från en ny fabrik, och för dess utbetalning skulle således erfordras icke blott produktionsbevis, utan äfven för hvarje utförd post bevis om fabriken ålder vid tiden för sockrets tillverkning);

att premiering skulle framkalla missnöje hos främmande magter, hvilka genom en konvention sökt förekomma all sådan och inom sina länder vidtagit åtgärder för dess upphörande, hvadan om Sverige nu

medgåfve dylik, eller ej bestämdt förhindrade dess uppkomst, represalier af dem kunde förväntas (Konventionen af den 30 augusti 1888 innehöll, att de förbundna magterna åtog sig att vidtaga sådana åtgärder, att ingen öppen eller fördold premie vid export af socker lemnades, att utförandet häraf skulle underkastas kontroll af en internationel kommission, och att socker från något land, som lemnade premie, skulle uteslutas från införsel till något af de kontraherande magternas länder, antingen genom prohibition eller genom tull till högre belopp än premien. Konventionen blef ej ratificerad, men har dock föranlett inskränkning af premieringssystemet. I Tyskland skall all premiering upphöra den 1 augusti 1897);

att restitution därför icke kan beviljas förr än ett nytt beskattningssätt med stränga kontrollföreskrifter blifvit infördt, och att detta skulle medföra betydande kostnader för såväl fabrikanterna som statsverket;

att vidare, derest det höga sockerpriset till följd af skyddet fortfarande skulle bibehållas för de svenska konsumenterna, men sockret till utländska konsumenter säljas till underpris — sannolikt lägre än tillverkningskostnaden — ett sådant förhållande svårligen kunde undgå att väcka de förras missnöje och sträfvanden till förändring af systemet;

att detta system i allt fall ej kunde förebygga de olyckliga följderna af en fortgående öfverproduktion längre än till den tidpunkt, då förlusten på försäljningen till utlandet uppväggde förtjensten på försäljningen inom landet;

att, derest en kris i följd af öfverproduktion genom restitutionen blott kunde uppskjutas, men ej förebyggas, den — när den inträffade — skulle blifva så mycket svårare och mera ruinerande, som den då skulle träffa flera fabriker och vidsträcktare delar af landet.

Mig förefaller det, som om hvitbetssockerfabrikanterna skulle vara berättigade att på derom gjord framställning vid utförsel erhålla restitution af erlagd skatt, men att detta hvarken kan eller bör beviljas, förr än icke blott ett annat beskattningssätt blifvit antaget, utan äfven det öfverdrifna skyddet blifvit minskadt; och enär öfverproduktion i förhållande till den inhemska förbrukningen redan hotar — kanske redan inträdt — böra de för den svenska betsockertillverkningen alltför gynsamma förhållanden, som dertill uppmåna, icke blott för statsverkets och sockerkonsumenternas, utan jemväl för de nuvarande fabrikanternas och betodlarnes eget intresse, snarast möjligt underkastas revision.»

Motionärens omförmälda framställning och de för öfrigt noggsamt

kända förhållanden, på hvilka densamma grundats, hafva föranlett utskottet att gå i författning om erforderliga upplysningars auskaffande från chefen för finansdepartementets kontroll- och justeringsbyrå, och har utskottet ansett sig böra härmed återgifva de sålunda erhållna upplysningarne, hvilka innefattas i efterföljande, den 25 dennes till utskottet öfverlemnade promemoria med dervid fogad tabell.

P. M.

Under kalenderåret 1893 afverkades vid hvitbetssockerfabrikerna 318,952,1 ton råa betor, hvarå skatten utgör..... 2,718,927 kr. 22 öre. I riksstaten för 1893 har hvitbetssockerskatten upptagits till..... 1,800,000 kr. —

Under månaderna januari—mars 1894 (kampanjen afslutad i början af mars) afverkades 117,100 ton råa betor.

Enligt till kontroll- och justeringsbyrån från tillförlitligt håll inkommen uppgift, hafva hvitbetssockerfabrikerna redan afslutat kontrakt om betodling under instundande sommar på ej mindre än 44,000 tunnland, så att fabrikerna för nästa kampanj skulle hafva tillgång till ungefär 660,000 ton betor (efter den vanliga beräkningen, 15 ton per tunnland) mot 374,000 ton under kampanjen 1893—94. Då enligt de senare årens erfarenhet två tredjedeler af kampanjens betförråd bruka hinna afverkas under hösten, kan man beräkna betafverkningen under instundande höst till circa 440,000 ton, så att afverkningen för hela året 1894 skulle uppgå till 557,000 ton.

Tillverkningskatten kommer att under tillverkningsåret 1894—95 utgå med 9 kronor 69 öre per ton betor med undantag för tre af de nyaulagda fabriker, som komma i verksamhet hösten 1894; då byrån ej erhållit någon uppgift om den sannolika afverkningen vid dessa fabriker, antages vid följande beräkning den högre skattesatsen för samtliga fabriker, och torde skilnaden ej blifva särdeles stor.

Tillverkningskatten för 1894 års afverkning skulle alltså uppgå till följande belopp, nemligen

för redan afverkade	117,100 ton à kronor 8,81	kronor 1,031,651
„ beräknade	440,000 „ „ „ 9,69	„ 4,263,600
			tillsammans kronor 5,295,251.

I riksstaten för 1894 har samma skatt upptagits till kronor 2,600,000.

I svensk hvitbetssockerkomités betänkande finnes intagen en tabell (Bilagan n:r 3), i hvilken för kalenderår sammanförts dels det inom landet producerade och hit importerade råsockret, dels det mot nämnda råsockerbelopp svarande raffinerade socker äfvensom beloppet importeradt raffineradt socker. Ehuru den sålunda för ett år erhållna summan raffineradt socker icke exakt motsvarar sockerkonsumtionen under samma år, lemna de sålunda för flera succesiva år bildade summorna en god ledning för bedömning af sockerkonsumtionens tillväxt. Ifrågavarande summor äro för de fem senaste åren:

år 1889	47,319 ton raffineradt socker
„ 1890	53,253 „ „ „
„ 1891	52,637 „ „ „
„ 1892	56,576 „ „ „
„ 1893	56,902 „ „ „

Konsumtionen har således undergått en alldeles tydlig ökning under de senaste åren, ehuru skilnaden för åren 1892 och 1893 ej är betydlig. Sannolikt inträder å nyo en höjning för 1894, om ej annat af det skälet, att åtskilligt utländskt råsocker hunnit importeras, innan den oväntadt stora inhemska tillverkningen blifvit känd, äfvensom för att fylla raffinaderiernas behof under våren och sommaren. Man borde således kunna för år 1894 antaga summan raffineradt socker till 60,000 ton. För att fylla denna finnes i första rummet det inhemska råsockret, hvilket med 10 procents utbyte kan beräknas till 55,700 ton, motsvarande efter den vanliga evalveringen (90 proc.) 50,130 ton raffineradt socker. Återstå sedan 10,000 ton raffineradt socker att importeras.

Statsverkets inkomst under år 1894 af artikeln socker skulle således blifva

tillverkningskatt	kronor 5,295,000
tullafgift för socker (10,000 ton raffineradt eller motsvarande kvantitet råsocker)	„ 3,300,000
tullafgift för sirap, såsom hittills	„ 1,000,000

Summa kronor 9,595,000

eller i rundt tal 9,600,000 kronor mot 11 à 11½ millioner kronor under de tre senaste åren.

Antager man, att betodlingen år 1895 kommer att ske till samma utsträckning som år 1894, eller på 44,000 tunnland, skulle den i och för sig fylla landets behof af socker, ty såsom ofvan anförts, erhållas å nämnda areal 660,000 ton betor, lemnande 66,000 ton råsocker, hvilket motsvarar 59,400 ton raffineradt socker. Statsverkets inkomst af hvitbetstillverkningskatten skulle år 1895 alltså blifva: skatt för

under våren afverkade	220,000 à kronor	9,69	kronor	2,131,800
„ hösten	„ 440,000 „	„ 10,57	„	4,650,800

Summa i afrundadt tal kronor 6,800,000

då liksom förut afseende ej fästes derå, att en del fabriker betala lägre skatt.

En del råsocker kommer säkerligen att importéras, enär kolonialsocker anses behöfligt till vissa speciella ändamål, men storleken af denna import kan ej nu beräknas. Antages vidare tullafgiften för importerad sirap fortfarande till 1,000,000 kronor, skulle statsverkets samtliga inkomster af sockret blifva omkring 7,800,000 kronor.

Bilaga till förestående P. M.

Tablå öfver importen och tillverkningen af socker under åren 1882—1893 samt däraf härflytande statsinkomst.

Ka- len- derår.	Antal hvitbets- sockerfabriker.	Af- verkade råa hvi- tbetor. Ton.	Utbytesprocent ¹⁾	Rå socker.			Raffineradt socker.			Im- port af sirap. Ton.	Beräknad tullafgift för socker och sirap enl. Kom- mers- kollegii berättelser. Kr.	Hvitbets- socker- tillverk- nings- afgift. Kr.	Summa stats- inkomst. Kr.	Medeltal (raff. socker) för 3 succes- siva år. ²⁾	
				Till- verkadt inom landet. Ton.	Impor- teradt. Ton.	S:a. Ton.	Före- stående evalve- radt efter 90 %. Ton.	Im- port- öfver- skott Ton.	S:a. Ton.					År.	Ton.
1882	1	18,870.0	7.8	1,472	24,646	26,118	23,506	11,103	34,609	7,879	10,252,000	111,000	10,563,000	—	—
83	2	25,413.6	7.7	1,957	26,924	28,881	25,993	13,725	39,718	8,163	11,688,000	149,000	11,837,000	1882/84	38,914
84	2	45,692.0	8.0	3,655	25,115	28,770	25,893	16,521	42,414	8,270	12,199,000	268,000	12,467,000	83/85	40,753
85	3	56,767.2	8.7	4,940	25,528	30,468	27,421	12,706	40,127	7,572	10,860,000	334,000	11,194,000	84/86	41,353
86	3	54,982.2	9.2	5,058	26,218	31,276	28,148	13,371	41,519	8,152	11,434,000	323,000	11,757,000	85/87	41,392
87	3	58,941.7	10.1	5,953	28,882	34,835	31,352	11,179	42,531	7,600	11,246,000	346,000	11,592,000	86/88	42,656
88	4	92,654.5	10.1	9,358	29,143	38,501	34,651	9,267	43,918	8,572	10,767,000	544,000	11,311,000	87/89	44,589
89	4	103,223.4	10.0	10,822	29,079	39,901	35,911	11,408	47,319	10,577	11,657,000	636,000	12,293,000	88/90	48,163
90	6	169,868.3	9.6	16,307	29,968	46,275	41,648	11,605	53,253	10,588	11,901,000	998,000	12,899,000	89/91	51,343
91	8	272,410	9.5	25,879	23,642	49,521	44,569	8,068	52,637	10,228	9,242,000	1,847,000	11,089,000	90/92	54,155
92	10	307,811	10.1	31,089	24,328	55,417	49,875	6,701	56,576	11,001	9,055,000	2,260,000	11,315,000	91/93	55,372
93	10	318,952	10.0	31,895	26,582	58,477	52,629	4,273	56,902	11,775	8,834,000	2,719,000	11,553,000		

¹⁾ Utbytesprocenten för ett kalenderår är beräknad såsom medeltal af procenten för två på hvarandra följande tillverkningsår. Sålunda utbytesprocenten för 1887 = medeltalet af utbytesprocenten för tillverkningsåren 1886/87 och 1887/88.

²⁾ Det inhemska råsockret produceras hufvudsakligen under höstmånaderna och hinner i allmänhet icke raffineras förr än under loppet af påföljande kalenderår. Tillökningen i tillgången på raffineradt socker från 1889 till 1890 var därför ej så stor som af ofvanstående tablå vill synas. Snarare torde de angifna medeltalen lemna en riktigare framställning af konsumtionens ökning.

Af ofvanstående promemoria framgår, att en betydlig minskning under innevarande och nästa statsregleringsperiod med all säkerhet är att förvänta uti statsverkets inkomst af artikeln *socker*. Då nämnda inkomst under det sista decenniet hållit sig jemförelsevis konstant omkring 11—12 millioner kronor årligen, talar sannolikheten för att den under innevarande år nedgår under 10 millioner kronor och att den för nästa år måste skattas till endast ungefär 7 millioner kronor.

Genom den utredning, som sålunda stått utskottet till buds i denna fråga, har utskottet kommit till den öfvertygelse, att, ehuru väl Riksdagen så nyligen som nästlidet är beslutit ändrade bestämmelser angående beskattningen å den inhemska sockertillverkningen, förhållandena med afseende å denna industrigren och hänsynen till statsverkets skäliga inkomst af sockerförbrukningen inom landet påkalla ett förnyadt öfvervägande af ändamålsenligheten af de grunder, på hvilka berörda bestämmelser hvila — särskildt med hänsyn till den sig allt mer ökande betsockerproduktionen — såsom beskattningssättet samt, i händelse det nuvarande beskattningssystemet lämpligen bör bibehållas, verkliga utbytet af råsocker ur betorna och skattesatsens storlek. Utskottet kan dock icke förorda, att Riksdagen redan nu till afgörande företager frågan om några förändringar i de i detta hänseende gällande bestämmelser, men anser sig på grund af hvad anfördt blifvit böra hemställa,

att Riksdagen måtte i skrifvelse till Kongl. Maj:t anhålla, att Kongl. Maj:t ville taga i öfvervägande, huruvida och i hvad mån ändring i gällande bestämmelser angående beskattningen af hvitbetssockertillverkningen samt ändring i dermed sammanhängande förhållanden erfordras i och för vederbörligt tillvaratagande af statsverkets finansiella intressen.

Stockholm den 27 april 1894.

På bevillningsutskottets vägnar:

H. CAVALLI.

Reservationer:

af herrar *Stephens, Almström* och *Berg*:

»Då Riksdagen så nyligen som sistförflutna år efter föregående uttömmande utredningar och med höjning af den förut stadgade beräkningen af betornas sockerhalt fattat definitiva beslut rörande hvitbetssockertillverkningens beskattning för en längre framtid, och då i förtroende till härigenom vunnen stadga en jemförelsevis storartad industri med dyrbara anläggningar inom rikets södra del utvecklats, hvilans bestånd skulle skadas och, hvad de senast anlagda sockerbruken vidkommer, sannolikt ruineras af den åsyftade åtgärden — då vidare den höjning i jordbruksnäringens afkastning och den förbättring i jordbruksarbetarnes ställning, som med denna premieringsbeskattning åsyftats och delvis redan vunnits i nämnda bördiga landsdelar, åter derigenom skulle gå förlorad, synes det som om Riksdagen utan fog skulle svika den nya industriens berättigade förhoppningar på stadga för sin rörelse, om Riksdagen skulle redan nu besluta vidtaga förberedande åtgärder för nya förändringar i denna närings beskattning.

På grund häraf hafva vi ansett, att utskottet icke bort föreslå Riksdagen att härom aflåta någon skrifvelse»;

samt

af herr *Fredholm*, som ansett, att utskottet, i betraktande af statsverkets närvarande finansiella läge, bort i skrifvelsen kraftigare och fullständigare än som skett för Kongl. Maj:t framhålla behovet af att till nästa riksdag erhålla icke blott utredning om huru hvitbetssockerbeskattningen bör ordnas, utan äfven den utredning, som kan vara behöflig för en eventuel höjning af tullen å tobak och af tillverkningskatten å bränvin.